

Hej lärare!

De nyländska bibliotekens läsutmaning är en en aning uppdaterad version av den första läsutmaningen från hösten 2020. Sex av utmaningspunkterna har helt förnyats, även för arbetsuppgifternas del, i detta dokument för lärare.

Man behöver inte göra alla punkter i utmaningen, man kan välja bara en del av dem. Utmaningarna är grupperade under 15 rubriker. Ni kan i klassen komma överens om att alla läser samma utmaning eller någon av utmaningarna som finns under samma rubrik.

Man kan också göra läsutmaningen under flera läsår. Vissa utmaningar kan vara roliga att återkomma till. Vilken bok tyckte eleverna att alla borde läsa då de gick i tvåan, vilken var ”must” i sexan?

Det lönar sig att regelbundet diskutera de böcker man läst. Läsning är alltid samtal. Samtal mellan författaren och läsaren, men också mellan läsarna.

Läsutmaningen gör det lättare för eleverna att hitta något att läsa och de lär sig också att se på boken på ett nytt sätt. Läsutmaningen gör läsningen mera mångsidig!

Läsutmaningen riktar sig till alla grundskoleelever. Läsutmaningen finns i två versioner som är olika till utseende (innehållet är det samma). Den version som är riktad till elever i lågstadiet fortsätter med samma utseende som den tidigare läsutmaningen. Dessutom finns nu en annan version som bättre tilltalar elever i högstadieåldern.

Fråga på biblioteket

På biblioteket får man alltid hjälp med att hitta böcker. Man kan också be om handledning eller lektioner kring något ämne som finns i en utmaning. Kolla in våra förslag som finns i samband med arbetsuppgifterna.

Att fundera på och att göra

För varje utmaning har vi samlat ihop arbetsuppgifter och funderingar kring läsning och böcker. Ni kan gärna använda dem i samband med läsutmaningen.

Vi ses på bibban!

KIRJASTOT YHDESSÄ
BIBLIOTEKEN TILLSAMMANS
UUSIMAA NYLAND

De nyländska bibliotekens läsutmaning – Till lärarna

Att fundera på och att göra

Nära och fjärran

Berättelserna kan utspela sig i en miljö som är bekant för eleverna (t.ex. hemma, i skolan, hos mormor, på sportplanen eller i hemstaden). Är skolan i boken likadan som den egna skolan? Finns det bekanta platser i boken? Då man läser kan man på ett tryggt sätt resa fast ut i rymden och i fantasin skapa bilder till sin resa. Då man läser kan man också bekanta sig med olika sätt att tänka. elever i åk 7–9 kan fundera på varför personerna i boken agerar som de gör. Hur tänker t.ex. en mördare?

>>> Rita en bild av platsen där boken utspelar sig. Det kommer säkert att uppstå bilder av lekplatser, skolor, parker, djungler, affärer...

>>> Gör en karta eller en planritning över en främmande miljö.

På biblioteket: Hittar ni i bibliotekets kartböcker de platser som eleverna ritade?
Studera stadskartor och kolla in stjärnkartor!

Årgångslitteratur

Genom att utmana redan en förstaklassare att läsa en bok hen läst eller hört tidigare kan man visa att hen redan har en egen läshistoria. Vilka teman intresserade då eleven var liten? Fotboll, hästar, grävmaskiner eller detektiver? Är andra teman nu intressanta? Då man läser en bok som utkommit ett visst år kan man samtidigt fundera och ta reda på om världen har hunnit förändras mycket sen boken kom ut.

>>> Hitta på nya märkesår

T.ex.: År _____ är ett viktigt år, för då firades första gången De katastrofala kalsongernas karneval!

>>> Diskutera i klassen vilka böcker eleverna speciellt kommer ihåg. Vad var det som gjorde boken oförglömlig? Var det berättelsen, illustrationerna eller en händelse eller ett minne förknippat till boken?

På biblioteket: Hur kan man i bibliotekssystemet hitta böcker på basen av utgivningsår?
Undersök böckerna i historiaklassen. Vilka viktiga årtal hittar ni? Vad hände då, varför känns det viktigt? Hittar ni på bibban böcker som eleverna läst? Gör en utställning av böckerna i klassen.

Läs så det känns

Närma er läsningen ur en ny vinkel. Läsningen behöver inte enbart handla om ord utan kan också ha att göra med siffror. Mät och räkna!

Ni kan räkna ytan på en bokpärm eller den sammanlagda längden på de böcker som läses i

klassen. Räkna hur mycket tid som används för bokläsning. Ställ upp ett gemensamt lästidsmål för klassen och ordna en läsfest när ni nått målet.

>>> Använd träningsprogram som pausjumba.

På biblioteket: Räkna hur många steg det är från huvudingången till lånedisken. Gissa hur många böcker det finns på biblioteket? Hur lång tid tar det innan du ser en läsande människa på biblioteket?

Stjärnor på bokens sidor

Dagens stjärnor är inte bara idrottare, skådespelare, musiker eller politiker utan också youtubare, influencers eller tiktok-stjärnor.

>>> Ta reda på klassens favorityoutubare, -influencer och tiktok-stjärnor! Varje elev skriver namnet på sin favorit på en papperslapp. Resultaten samlas på tavlan. Förekommer något namn på flera lappar? Ni kan ännu rösta fram klassens egen megastjärna bland de mest populära stjärnorna.

>>> Diskutera i klassen varför vi intresserar oss för kändisar. Varför är vissa youtubare populärare än andra? Fundera också på vilka motiv som påverkar influencers arbete. Vad är det stjärnorna vill få fram? Kan man lita på deras budskap till 100 procent?

På biblioteket: Var i boken finns upphovspersonernas namn? Enligt vilken regel ordnas böckerna i hyllorna? Vilka delar utgör en bok: Vad avses med bokens rygg? Var är bokens titelblad? Finns det en innehållsförteckning eller ett register i boken? Vilken nytta har vi av ett register eller en innehållsförteckning i en faktabok?

Gör ett nummer av läsningen!

Fundera på vilka siffror man kan förknippa med läsning. Antal sidor, utgivningsår, tryckår, antal upphovsmän, den tid man läser...

>>> Skapa nya boktitlar. Alla i klassen skriver de tre orden i sin boktitel på tre olika lappar. Alla lappar blandas omsorgsfullt i en burk. Varje elev tar tre lappar ur burken. Hurdana nya titlar med tre ord skapades?

>>> Ordna diktråd i klassen. Var och en väljer en av de fem dikter hen läst till diktrådet. Sen gör man ett förval i smågrupper och den dikt som fått flest röster i varje grupp går vidare till final.

På biblioteket: Bekanta er med olika dikter, rim och ramsor.

Elektroniskt

E- och ljudböcker blir allt populärare. En ljudbok kan vara en räddning för den som kämpar med läsningen. En e-bok för sin del är lätt att bära med sig i en smarttelefon.

>>> Fundera på hur läsningen av en e-bok skiljer sig från läsningen av en tryckt bok. Jämför hur det känns att lyssna på en ljudbok i telefonen, på en ljudbok i form av en CD-skiva eller på

en bok som läraren läser högt ur? Vilka är skillnaderna mellan att läsa elektroniskt och tryckt material?

Gör upp en lista över plus och minus.

På biblioteket: Be om en presentation av bibliotekets e-material.

Utseendet avgör

Fundera i klassen på om och hur bokens pärm påverkar valet av bok. Motsvarar pärmen bokens innehåll?

>>> Hurdana pärmbilder hade böckerna som lästes i klassen? Gör en pärmbildsutställning!

Försök komma på adjektiv till pärmen.

>>> Skriv en ny berättelse till pärmbilden. Eller rita en ny pärmbild till berättelsen.

På biblioteket: Leta reda på olika översättningar och utgåvor av samma bok. Ser pärmbilderna olika ut? Kan man på pärmbilderna se saker som är typiska för tiden då boken trycktes?

En bild säger mer än tusen ord

Illustrationerna tillför mycket till berättelsen. Ibland kan hela berättelsen berättas enbart med bilder och då kan man själv tillföra orden. Förändrar bilderna tolkningen av berättelsen? Kan man hitta hemligheter i bilderna?

>>> Diskutera i klassen hur ord och bild samspelar i böckerna som eleverna läst.

På biblioteket: Berömda berättelser finns ofta illustrerade av olika illustratörer. Bekanta er på biblioteket med olika illustrationsversioner av samma berättelse.

En bok på nätet, nätet i boken

Sociala medier översvämmas av boktips av olika slag. Lukemo-portalerna samlar ett otaligt antal länkar till boktips på sociala medier på ett och samma ställe. Bekanta er med Lukemos tips innan ni tar er an den här utmaningspunkten.

>>> Beskriv de böcker ni läst med hjälp av hashtaggar. Vilka fem hashtaggar beskriver bäst bokens innehåll? #bästäläsutmaningen #toppuppgift #påskämt

På biblioteket: Testa era hashtaggar i nätbiblioteket. Fungerar sökorden i nätbiblioteket, dvs. hittar ni någonting? Vilka ämnesord har använts för att beskriva boken du läst? Jämför dina hashtaggar med bibliotekets ämnesord. Finns det likheter mellan dem?

Om ämnesorden väcker mer intresse, ta kontakt med biblioteket. Vi berättar gärna mera, det här är en hjärtesak för oss.

Läge för läsning

Hur påverkar platsen eller det egna humöret läsningen? Kan du läsa i en buss eller något annat fordon som rör sig? Kan du läsa fastän det är mycket stöj eller läser du helst i lugn och ro?

>>> Be eleverna ta en selfie tillsammans med en bok på en konstig läsplats. Var läste eleverna?

Vad gjorde platsen konstig? I stället för en selfie kan eleverna rita en bild av ett konstigt läsställe.

>>> Diskutera i klassen om eleverna blev ivriga på att läsa efter en stund, även om de först inte alls hade lust att läsa. Vad berodde det på att ivern blev större/mindre?

På biblioteket: Hurdana läsplatser finns det på bibban?

När allt förändras

Då man läser kan man på ett tryggt sätt möta faror utan att själv bli utsatt för fara. Ett virus smittar inte via bokens sidor och det svämmar inte över i källaren även om det gör det mellan bokpärmarna.

>>> Gå i klassen igenom hurdana omvälvningar och förändringar som förekom i de böcker eleverna läste. Gav boken hopp om en bättre framtid eller var den ångestsskapande? Hurdan var tonen i böckerna? Förklarande, fördömande eller lugnande?

På biblioteket: Be om en boklista eller bokprat om temat innan ni tar itu med den här utmaningen.

Utställd

På biblioteket lyfter man ofta fram böcker om en högtid (t.ex. jul eller påsk) eller om något tema (t.ex. Veckan mot rasism eller VM i fotboll). På det här sättet vill man rikta biblioteksbesökarnas uppmärksamhet på olika böcker och teman. Det finns inte rum på alla bibliotek för bokutställningar, men bibliotekspersonalen kan då t.ex. sätta böckerna i hyllorna så att pärmbilden syns.

>>> Diskutera i klassen varför eleverna valde just de utställda böcker de valde. Valde de för att pärmen var tilltalande, för att temat var intressant eller av någon annan orsak?

På biblioteket: Gå med klassen på rundvandring i biblioteket och kolla in vad bibbapersonale har ställt ut! kanske ni vill göra en egen bokutställning? Fråga på biblioteket om ni får göra en utställning där.

Stilla din kunskapstörst

Det är väldigt frestande att leta efter information enbart på nätet. Att bedöma kvaliteten och tillförlitligheten på information på nätet kan vara utmanande och tidskrävande. På biblioteket finns det massor av fakta av hög kvalitet i hyllorna.

>>> Diskutera i klassen om hur man känner igen tillförlitlig information

På biblioteket: Många bibliotek erbjuder lektioner i mediafostran. Kolla med ditt eget bibliotek!

Med känslor

Barn och unga lär sig även emotionella färdigheter av böcker. I böckerna behandlas många slags möten och känslor. Läsning är ett tryggt sätt att bemöta nya situationer och människor. Hur skulle du själv bete dig i en situation som skildras i boken? Hur skulle du reagera på bokens händelser?

>>> Hur och var bekantade sig bokens personer med varandra? Känner du någon som blivit bekant med någon annan på samma sätt? Rita en bild eller skriv en dikt om en situation i vilken du skulle kunna lära känna en ny person.

>>> Diskutera egenskaperna hos de personer som fanns i böckerna ni läste. Vad gör en person irriterande, skrämmande eller underlig? Fundera över varför figurerna i boken beter sig som de gör?

Vad som helst

Den som läser har aldrig tråkigt. All läsning utvecklar tanke- och koncentrationsförmågan. I Läscentrums "10 fakta om läsning" konstateras: "Läsning främjar hälsa och välmående på många sätt. Läsning som kräver att man använder minnet och koncentrerar sig på berättelsen erbjuder motvikt till det hektiska och snabba arbetslivet. Dessutom utvecklar läsning sociala färdigheter, förmågan att kommunicera och empatiförmågan samt förbättrar koncentrationsförmågan." Och så är det ju så himla roligt att läsa!

>>> Fundera i klassen på fördelarna med att läsa. Kommer ni på några nackdelar?

På biblioteket: På biblioteket kan man läsa vad som helst. Välkomna!